

2014-2015 SPOR TOTO SÜPER LİG SÜLEYMAN SEBA SEZONU'NDA OYNAYAN TAKIMLARIN ASGARİ SAĞLIK GİDERLERİNİN TAHMİNİ

Mahmut AÇAK

İnönü Üniversitesi BESYO
mahmut.acak@inonu.edu.tr

Recep KARABULUT

İnönü Üniversitesi İİBF
recep.karabulut@inonu.edu.tr

Ramazan BAYER

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ÖZET

Bu çalışma; 2014-2015 sezonunda Türkiye Spor Toto Süper Liginde mücadele eden 18 takımın bu sezonda asgari sağlık harcamalarını tahmini olarak belirlemek için yapılmıştır. Kulüplerin toplam sağlık giderleri iki ana harcama kalemi üzerinden hesaplanmaya çalışılmıştır. Birincisi; sağlık personeli giderleri. Bunun için, sağlık çalışanlarının çalışma esasları ile hak ve yükümlülüklerini belirlemek amacıyla düzenlenmiş olan Türkiye Futbol Federasyonu Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı esas alınmıştır. İkinci harcama maliyeti ise; 2014-2015 sezonunda yer alan takımların bu sezondaki müsabakalarda en az bir kere oynamış olan sporcuların sezon süresince sakatlanma ve/veya yaralanma türü ve sayıları ve medikal malzeme giderleri esas alınarak tahmin edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın yöntemi olarak; öncelikle, söz konusu sezonda Türkiye Spor Toto Süper Liginde yer alan **ÖRNEKBİR** kulübün sağlık harcamaları (verileri) gider kayıtları üzerinden tespit edilmiş ve bu takımın piyasa değeri esas alınarak sağlık harcama endeksi oluşturulmuştur. Diğer 17 takımın sağlık harcamaları, her bir takımın piyasa değeri esas alınarak personel sağlık giderleri ve sakatlanma ve/veya yaralanma türüne ve sayılarına bağlı olarak belirlenen endekse üzerinden hesaplanmaya çalışılmıştır. 2014-2015 Türkiye Spor Toto Süper Liginde yer alan 18 takımın sağlık harcamalarının toplamı yaklaşık 12,69 milyon Euro olarak hesaplanmıştır. Bu tutar kulüplerin kadro değerlerinin ancak (970 milyon €) % 1,31 kadardır. Sporcuların aktif spor yaşantı süreleri çok kısa bir zamanı kapsamaktadır. Bu nedenle sporcu sağlığı ve güvenliği konusunda eksiklerin giderilmesi, mevcut yasal düzenlemelerin güncelleştirilmesi ve denetleme mekanizmalarının etkili duruma getirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler; Futbol, Türkiye Spor Toto Süper Ligi, Sağlık, Sağlık Giderleri

**ESTIMATION OF MINIMUM HEALTH EXPENDITURES OF TEAMS PLAYING IN
SÜLEYMAN SEBA SPOR TOTO SUPER LEAGUE IN 2014-2015 FOOTBALL
SEASON**

ABSTRACT

The purpose of this study is to estimate the minimum health expenditure of 18 teams competing in the Super Toto Super League in Turkey during the 2014-2015 season. The total health expenses of the clubs were tried to be estimated over two main expenditure items. First expenditure is health personnel expenses. For this, the Turkish Football Federation Health Team Structures and Operation Instructions, which are designed to determine the working principles and rights and obligations of health personnel, are taken as basis. Second expenditure is medical treatment and medical equipment expenses. For this, the football players', who played at least once in a match during the competitions of the teams in the 2014-2015 season, were tried to be estimated based on the type and number of injuries during the season and the medical equipment expenses. As a method of this study; Firstly, the health expenditures (data) of A club located in Turkey Sports Toto Super League were determined through expense records. Then, an health expenditure index determined based on the market value of THIS team. The health expenditures of the other 17 teams were calculated on the basis of the market value of each team on the basis of personnel health expenditures and indices determined depending on the number and type of injuries. The sum of the health expenditures of the 18 teams in the 2014-2015 Turkey Spor Toto Super League was calculated approximately 12.69 million Euros. This amount is only 1.31% of the value of football players (€ 970 million) of the clubs at this time. As a result, the duration of active sport activities of players is very short. For this reason, it is necessary to correct deficiencies in sports health and safety, to update the existing legal regulations and to bring the supervision mechanisms into effect.

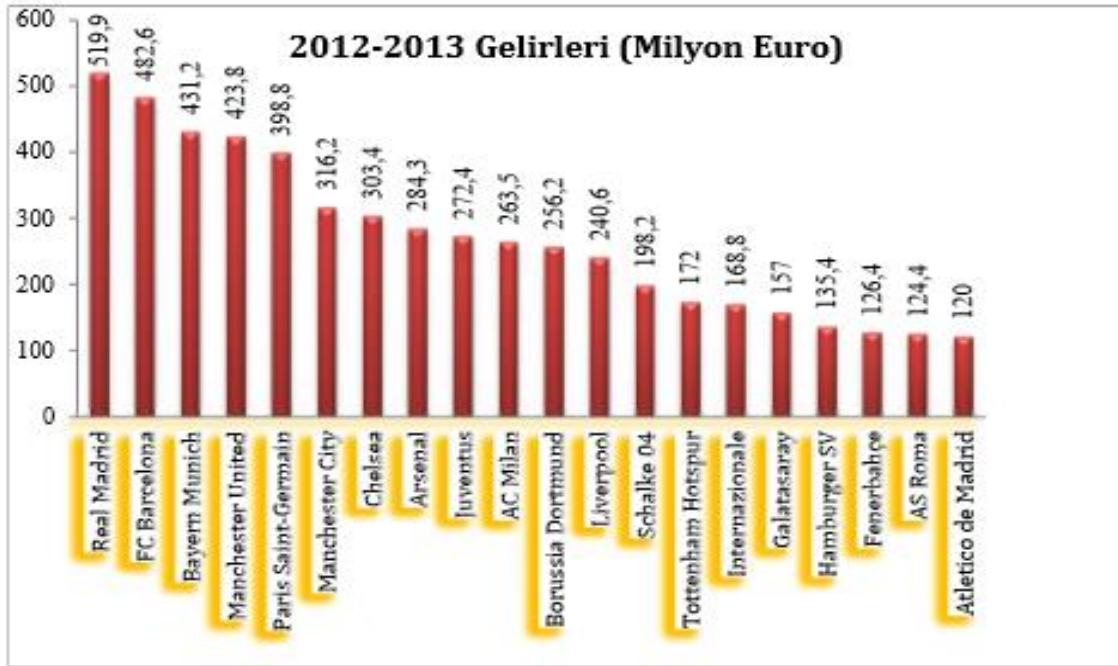
Keywords; Football, Turkey Spor Toto Super League, Health, Health Expenses.

1. Giriş

Birçok spor organizasyonu içerisinde futbol, kuşkusuz insanların en fazla ilgisini çeken, aktif ve pasif olarak onların spora katılımını sağlayan ve dünyanın her yerinde ekonomik birimleri yatırım yapmaya zorlayan en popüler spordur (Aydın vd., 2007: 60). 1866 yılında İngiltere'de oynanan ilk resmi müsabakanın ardından dünyanın değişik yerlerinde giderek yaygınlaşan

futbol, günümüzde milyonları peşinden koşturan bir endüstri haline gelmiştir (İnan, 2007: 17). Sadece Avrupa’da piyasa değeri en yüksek 25 kulübün Eylül 2014 itibariyle piyasa değerleri toplamının 8 Milyar Euro’ya ulaşmış olması bu endüstrinin büyüklüğünün ne derece olduğunu ortaya koymaktadır (Transfermarkt, E.T: 17.09.2014). Futbol endüstrisi için yapılan yatırımlar ve harcamalar, kulüpler ve futbolcularla sınırlı kalmamış, aynı zamanda eğlence, medya, bahis, spor malzemeleri, turizm, ulaşım, sağlık gibi sektörleri doğrudan ya da dolaylı olarak içine almıştır (Devecioğlu ve Çoban, 2003: 2). Avrupa’nın en zengin 20 spor kulübünden ikisinin Türkiye Süper Lig takımlarından olması bu endüstride Türkiye’de de ciddi bir pazarın olduğunu göstergesidir.

Tablo 1. Avrupa’nın en zengin 20 kulübüne ait 2012-2013 yılı toplam gelirleri

Kaynak: All To Play For Football Money League” Deloitte Sports Business Grup Report, January, 2014, p.3 (<https://www2.deloitte.com>)

Futbol kulüpleri, endüstrinin ana üretim konusu olan futbol oyunu için üretim faktörlerinin bir araya getirilmesini ve bu üretim sürecinin yönetimini sağlamaktadır (Güngör, 2014: 26). Ancak, Ülkemizde halka açık kulüplerin finansal tabloları incelendiğinde bu üretim sürecinin çok da iyi yönetilmediğini söylemek mümkün. Halka açık 4 büyük kulübümüzün 31 Mayıs 2014 tarihli bilançoları incelendiğinde; Galatasaray’ın 711 Milyon TL, Fenerbahçe’nin 586 Milyon TL, Beşiktaş’ın 469 Milyon TL ve Trabzonspor’un 240 Milyon TL toplam yükümlülüklerinin olduğu görülmektedir. Haziran 2013-Mayıs 2014 tarihli gelir tabloları incelendiğinde, Galatasaray’ın 105 milyon TL, Beşiktaş’ın 64 milyon TL, Fenerbahçe ve Trabzonspor takımlarının her birinin ise 28 milyon TL brüt zarar ettiği görülmektedir (KAP, ET: 18.09.2014).

Yukarıdaki veriler ışığında, son yıllarda ülkemiz futbolunda rekabetin yerel düzeyde kalması ve ülkemiz futbol kulüplerinin uluslararası arenada başarı elde edememesinin temelinde finansal açıdan yaşanan sorunların ön planda yer aldığı söylenebilir.

2. 2014–2015 Sezonu Spor Toto Süper Ligi

Türkiye Futbol Federasyonunun 14 Temmuz 2014 tarihinde düzenlediği 46 sayılı toplantısında 2014-2015 sezonu Spor Toto Süper Lig müsabakaları statüsü yürürlüğe sokmuştur (<http://www.tff.org> ET: 08.10.2016). Türkiye Futbol Federasyonu, 2014–2015 Sezonu Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsünün, 1. Maddesi 1. Paragrafı Spor Toto Süper Ligi, Türkiye'nin en üst profesyonel futbol ligi olarak tanımlamıştır. Futbol Federasyonu Başkanlığı 2014-15 Süper Lig sezonunun eski Beşiktaş Jimnastik Kulübü Başkanı Süleyman Seba'ya adanarak Süleyman Seba Sezonu olarak isimlendirmiştir. (<http://www.tff.org> ET: 08.04.2015) 2014-2015 Spor Toto Süper Ligi, 2013-2014 sezonu sonunda ilk 15 sırayı alan takımlar ile PTT 1. Ligi'nden yükselen 3 takımın yer aldığı Tablo 2 de gösterilen takımlardan oluşmuştur. Bu tabloda ayrıca, bu sezonda Süper Lig'de oynayan takımların kadro değerleri Euro cinsinden verilmiştir.

Tablo 2. 2014-2015 Spor Toto Süper Lig Süleyman Seba Sezonu'nda Oynayan Takımlar ve Kadro Değerleri

1.	Galatasaray	176,00 milyon €
2.	*Fenerbahçe	132,85 milyon €
3.	Beşiktaş	96,95 milyon €
4.	Trabzonspor	83,38 milyon €
5.	Bursaspor	54,43 milyon €
6.	Kasımpaşa	50,10 milyon €
7.	Eskişehirspor	43,60 milyon €
8.	Gençlerbirliği	42,23 milyon €
9.	Sivasspor	40,95 milyon €
10.	Kardemir Karabükspor	37,60 milyon €
11.	Çaykur Rizespor	35,20 milyon €
12.	İstanbul Başakşehir	30,65 milyon €

13.	Kayseri Erciyesspor	29,80 milyon €
14.	Torku Konyaspor	27,90 milyon €
15.	Akhisar Belediyespor	25,25 milyon €
16.	Gaziantepspor	22,88 milyon €
17.	Balıkesirspor	20,03 milyon €
18.	Mersin İdman Yurdu	19,68 milyon €

Kaynak:

<http://www.fotomac.com.tr/multimedya/galeri/superlig/super-lig-ekiplerinin-201415-sezonu-piyasa-degeri?page=3> ET. 16. 10. 2016

2014–2015 Sezonu Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsü,

- Lig'e katılacak olan kulüplerin, "ilgili belgeleri süresi içerisinde TFF'ye sunulmasını,
- Kulüplerin, sezon başında TFF Yönetim Kurulu tarafından belirlenen tescil ve aidat ücretlerini ödenmesini,
- Kulüpler, Yönetim Kurulu Başkan ve Üyeleri dışında, profesyonel yönetim şekline sahip olmaları ve müsabakaların düzenli şekilde oynanmasını sağlamak amacıyla; Genel Müdür, Güvenlik Sorumlusu, Medya Sorumlusu gibi ilgili sorumluların belirlenmesini,
- Kulüplerde oynayabilecek, en fazla (2014-15 sezonunda 5+3 olarak değiştirilmiştir) yabancı futbolcu sayısını ve bir müsabakada aynı anda en fazla (2014–2015 için 5 sporcu) oynatılabileceği yabancı uyruklu futbolcu sayısını, belirlemiştir.

Müsabaka Sistemi Olarak; Süper Lig'de 18 takım arasında çift devreli lig usulüne göre oynanacağı, sezon sonunda Süper Ligde hangi sırada yer alan takımların bir alt lige düşeceği (16., 17. ve 18'inci sıraları alan 3 takım PTT 1. Lige düşer) belirlenmiştir.

Spor Toto Süper Lig Süleyman Seba Sezonu 29 Ağustos 2014'te başlamış ve 31 Mayıs 2015'te sona ermiştir.

10 Haziran 2014'te başlayan 2014-15 sezonu 1. (yaz) transfer dönemi 1 Eylül 2014'te sona ermiştir. 2. (kış) transfer dönemi ise 6 Ocak 2015'te başlamış ve 2 Şubat 2015'te sona ermiştir. (<http://www.tff.org> ET: 17.05.2014)

1. transfer dönemi içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Euro **Efektif Alış** Kurları En düşük 10.06.2014 tarihinde 2.8276 olarak en yüksek ise 20.06.2014 tarihinde 2.9049 olarak gerçekleşmiştir. Kış transfer döneminde ise Eoru kuru En düşük 26.01.2015 tarihinde 2.6496 en yüksek değere 06.01.2015; 2.7717 olarak gerçekleşmiştir. (<http://www.tcmb.gov.tr> ET: 08.10.2016)

Sezon boyunca 2.592.980 seyirci müsabakaları takip etmiş (http://tr.eurosport.com ET: 25.11.2015) ve bilet satışından toplamda 55 Milyon Euro hasılat elde edilmiştir. (http://www.ajansspor.com ET: 25.11.2015)

Spor Toto Süper Ligi 1. olarak tamamlayan Galatasaray, Spor Toto Süper Lig Şampiyonu ve aynı zamanda Ziraat Türkiye Kupasını kazanarak Ziraat Türkiye Kupası Şampiyonu olmuştur.

Lig sonunda oluşan puan sıralamasına göre; Spor Toto Süper Lig Şampiyonu Galatasaray A.Ş.'nin UEFA Şampiyonlar Ligine Grup aşamasından, Spor Toto Süper Lig ikincisi Fenerbahçe A.Ş.'nin UEFA Şampiyonlar Ligine 3. Ön Eleme Turundan, Spor Toto Süper Lig üçüncüsü Beşiktaş A.Ş.'nin UEFA Avrupa Ligi'ne Grup aşamasından, Spor Toto Süper Lig dördüncüsü İstanbul Başakşehir A.Ş.'nin UEFA Avrupa Ligi'ne 3. Ön Eleme Turundan, Spor Toto Süper Lig beşincisi Trabzonspor A.Ş.'nin UEFA Avrupa Ligi'ne 2. Ön Eleme Turundan Avrupa kupalarına katılmıştır.

Ligin 16., 17. ve 18. sırasını paylaşan Kardemir Karabükspor, Suat Altın İnşaat Kayseri Erciyesspor ve Balıkesirspor takımlarının bir alt lige (PTT 1. Lig'e) düşen takımlar olmuştur.

Tablo 3. 2014-2015 Spor Toto Süper Lig Süleyman Seba Sezonu'nda Oynayan Takımların Müsabaka Sayıları ve Başarıları (Sezon sonu puan durumuna göre sıralanmıştır)

Takım Adı	Oynadığı Müsabaka Sayısı						Sezon sonu Puanı	Başarısı
	Lig	Türkiye Ziraat Kupası	UEFA	TSYD/ Süper Kupa	Hazırlık	TOPLAM		
Galatasaray	34	12	6	/1	9	62	77	-Lig Şampiyonu -Ziraat kupası sahibi <u>-2015-16 UEFA Şampiyonlar Ligi Grup aşaması</u>
* Fenerbahçe	34	11	-	/1	8	54	74	<u>2015-16 UEFA Şampiyonlar Ligi Üçüncü ön eleme turu</u>
Beşiktaş	34	7	10		11	62	69	<u>2015-16 UEFA Avrupa Ligi Grup aşaması</u>

<u>İstanbul Başakşehir</u>	34	7	-		8	49	59	<u>2015-16 UEFA Avrupa Ligi Üçüncü ön eleme turu</u>
Trabzonspor	34	7	10		6	57	57	<u>2015-16 UEFA Avrupa Ligi İkinci ön eleme turu</u>
Bursaspor	34	13	2		6	55	57	
<u>Mersin İY</u>	34	11	-		11	56	47	
<u>Konyaspor</u>	34	9	-	2/	6	51	46	
Gençlerbirliği	34	10	-	2/	10	56	40	
Gaziantepspor	34	8	-	2/	6	50	40	
<u>Eskişehirspor</u>	34	9	-		10	53	39	
<u>Akhisar Belediyespor</u>	34	7	-		9	50	38	
<u>Kasımpaşa</u>	34	1	-		10	45	37	
<u>Çaykur Rizespor</u>	34	9	-		9	52	36	
<u>Sivasspor</u>	34	11	-		8	53	36	
<u>Kardemir Karabükspor</u>	34	8	4		3	49	28	Bir alt lige düştü
<u>Kayseri Erciyesspor</u>	34	1	-	2/	8	45	27	Bir alt lige düştü
<u>Balıkesirspor</u>	34	1	-	2/	8	45	27	Bir alt lige düştü
TOPLAM	612	142	32	12	146	944		

*UEFA'nın Fenerbahçe için verdiği 2 yıllık Avrupa kupalarından men cezası nedeni ile Fenerbahçe 2014-2015 sezonunda Avrupa kupalarında mücadele edememiştir.

2.1.Kulüplerde Sağlık Ekiplerinin Yapılanması ve İşleyişi

2014–2015 sezonu spor toto süper lig müsabakaları statüsü 7. maddesi sahaya girebilecek kişiler sayarken; yedek futbolcu, yönetici, teknik sorumlu, antrenör, tercüman, kaleci antrenörü yanı sıra **bir fizyoterapist** veya **masör, bir doktor**'u da saymaktadır

Türkiye Futbol Federasyonu Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişlerinin esaslarını belirleyen bir talimatname yayınlamıştır (TFF, Haziran 2009). Bu talimatnamenin birinci maddesi; “futbol faaliyetlerinin uluslararası standartlara uygun sağlık koşulları düzeyinde yürütülmesini, Kulüplerin Sağlık Ekiplerinin oluşumunu sağlamak, ekip çalışanlarının çalışma esasları ile hak ve yükümlülüklerini belirlemek...”ifadesiyle amacını belirlemiştir.

Bu talimatnamenin tanımlar ve kısaltmalarla ilgili 2. maddesi kulüplerde sağlık kurullarının nasıl oluşacağı ve sağlık ekibinin kimlerden oluşacağına açıklık getirmektedir. Bu talimatname TFF Sağlık Kurulu'nu, Sağlık Kurulu olarak tanımlamanın yanı sıra;

-Kulüp yönetim kuruluna bağlı çalışan, bütün sağlık organizasyonlarını yapılandıran, takip eden, sağlık ekibi çalışanlarını seçen ve işleyişini denetleyen, stratejileri belirleyen, projeler geliştiren, sağlık işleyişi ile ilgili sorunları kulüp yönetim kuruluna ve TFF Sağlık Kurulu'na aktaran, kulübün belirlediği hekimlerden oluşan bir başkan ve uygun sayıda üyelerden oluşan kurulu **Kulüp Sağlık Kurulu** olarak tanımlamıştır.

-Profesyonel kulüplerin bünyesinde sözleşmeli olarak çalışan ve Kulüp Sağlık Kurulu başkanına bağlı olan doktorları, performans uzmanlarını (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanı), fizyoterapistleri, masörleri, beslenme uzmanlarını, psikolojik performans danışmanlarını ve diğer profesyonellerden oluşan ekibi **Sağlık Ekibi** olarak tanımlamıştır.

Sağlık Ekibi Çalışanı olarak:

Takım Doktoru: T.C yasalarınca tıp doktorluğu yapmasına izin verilen, TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış tıp doktorunu,

Performans uzmanı (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanı): Türkiye'de veya yurtdışında kurulu spor akademisi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Fizik Tedavi Yüksekokulu ve benzeri yükseköğretim (lisans) programlarından mezun olan veya Egzersiz Fizyolojisi ya da Hareket ve Antrenman Bilimlerinde Yüksek Lisans yapmış kişilerden, TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış, T.C yasalarına göre mesleklerini icra etmelerine izin verilen kişiyi,

Takım Fizyoterapisti: T.C yasalarına göre mesleklerini icra etmelerine izin verilen ve TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış fizyoterapisti,

Takım Masörü: Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu mezunu veya TFF tarafından düzenlenen Futbol Masörlüğü Temel Eğitim Programını başarıyla tamamlamış, masaj tekniklerini takım doktoru denetiminde uygulayan, TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış TC yasalarına göre mesleklerini icra etmelerine izin verilen kişiyi,

Beslenme Uzmanı: T.C. yasalarına göre beslenme uzmanı veya diyetisyen olarak mesleklerini icra etmelerine izin verilen ya da farklı bir meslek grubunda olup beslenme veya diyabetik ile

ilgili en az yüksek lisans eğitimine sahip ve TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış kişiyi,

Psikolojik Performans Danışmanı: Çocuk ve ergen futbolcuların gelişimi ve elit sporcu yetiştirilmesine katkı sağlayabilecek, kılavuzluk yapabilecek donanıma sahip tıp, psikoloji, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile spor bilimleri disiplinlerinin birinden lisans veya psikoloji ile ilgili alanlardan birinde lisans üstü eğitime sahip ve TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış kişiyi, tanımlamaktadır.

- Kulüp ile Sağlık Ekibi Çalışanı arasında imzalanan ve TFF tarafından tescil edilen Sağlık Ekibi Çalışanı Tip Sözleşmesi'ni **sözleşme** olarak,

- T.C yasalarına göre ilgili branşlarda mesleğini icra etmelerine izin verilen ve TFF tarafından düzenlenen eğitim programlarından katılım ve başarı belgesi almış kişilerin, mesleklerini futbol kulüplerinde icra edebilmelerine imkan sağlayan ve TFF tarafından verilen belgeyi **Lisans** olarak tanımlamıştır.

2.1.1. Sağlık Ekibi Çalışanı Eğitim Programı (Md.3)

(1) Bu talimatın 2.maddesindeki koşulları taşıyan doktorlar, performans uzmanları (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanları), fizyoterapistler, masörler, beslenme uzmanları, psikolojik performans danışmanları ve diğer profesyoneller için TFF, her sezon en az bir kez olmak üzere katılım zorunluluğu bulunan eğitim programı düzenler.

(2) Eğitim programı ve kursa katılım esasları Sağlık Kurulu'nun teklifi ve TFF Yönetim Kurulu'nun onayı ile belirlenir.

(3) Eğitim programına katılan kişiler, program sonunda kendi branş programları çerçevesinde sınava tabi tutulurlar. Katılımcıların, başarılı sayılabilmeleri için, yapılan sınavda, 100 tam puan üzerinden en az 60 puan almaları zorunludur.

(4) Sınav başarı belgesi alanlara, TFF tarafından 2 sezon boyunca geçerli olan lisans verilir.

2.1.2. Sağlık Ekibi Çalışanın Çalışma Şartları (Md.4)

(1) Eğitim programına katılarak katılım ve başarı belgesi alan takım **Sağlık Ekibi Çalışanları** doktorları, performans uzmanları (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanları), fizyoterapistler, masörler, beslenme uzmanları, psikolojik performans danışmanları ile kulüpler arasında TFF tarafından belirlenen tip sözleşme formu, eksiksiz düzenlenerek imzalanır. İmzalanan sözleşme TFF tarafından tescil edilir.

(2) Bu sözleşmelerin bir örneğini 15 gün içerisinde, her sağlık ekibi çalışanı için Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlı olduklarına dair belge ile birlikte TFF'ye göndermekle yükümlüdürler.

(3) Sözleşmelerin tescili için, hastaneden alınmış bir sağlık kurulu raporu (müracaat tarihinden itibaren en geç 1 ay önce alınmış olması koşuluyla) ile sağlık ekibi çalışanı için özel kaza sigortası yapıldığına dair belgenin sözleşme ile birlikte TFF' ye sunulması zorunludur.

(4) Yaptırılacak özel kaza sigorta poliçelerinin kapsam ve miktarları her sezon için TFF tarafından tespit ve ilan edilir.

2.1.3. Kulüplerin Sağlık Ekibi Çalışanı Açısından Yükümlülükleri (Md.5)

Profesyonel kulüpler;

- a) En üst iki profesyonel ligde mücadele eden kulüpler için Kulüp Sağlık Kurulu oluşturmak,
- b) Lisans almış en az bir takım doktoru ve masör ile sözleşme imzalayarak kadrolarında bulundurmak
- c) En üst iki profesyonel ligde mücadele eden kulüpler için, fizyoterapist, performans uzmanı (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanı), beslenme uzmanı ve psikolojik performans danışmanı ile sözleşme imzalayarak kadrolarında bulundurmak (EK-1).
- d) Oynadıkları özel ve resmi tüm müsabakalarda, yedek kulübesinde görevli lisanslı bir adet takım doktoru ile lisanslı bir takım fizyoterapisti veya lisanslı bir takım masörü bulundurmak ve kulüp sağlık ekibi çalışanı olmayan kişileri, müsabaka esame listesine doktor, fizyoterapist ve masör olarak yazmamak,
- e) Sezonun bitiminden en geç 15 gün sonra sağlık ekiplerini TFF'ye bildirmek,
- f) Sağlık ekibinin görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli şartları sağlamak,
- g) Kulüp sağlık yapılanmasının temel hizmet alanları ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmek,
- h) Futbolcu sağlığı ve performansı ile ilgili TFF talimat, genelge ve taleplerinin Sağlık Ekibi tarafından uygulanmasını sağlamak,
- i) Sağlık Ekibi Çalışanının, TFF tarafından bildirilen eğitim programı, toplantı ve sınavlara katılmaları için gerekli maddi desteği sağlamak,
- j) Sözleşme ile kabul edilmiş edimleri, ücretleri ve diğer hak ve alacakları zamanında yerine getirmek,
- k) Sağlık ekibi çalışanlarını ilgili mevzuata göre, Sosyal Güvenlik Kurumu'na kaydettirmek sözleşme süresince doğacak sigorta primlerini yatırmak,
- l) Sözleşme ile sağlık ekibi çalışanlarına ücret olarak yapılacak ödemeler üzerinden 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca, gelir vergisi tevkifatı yapılarak bağlı olduğu vergi dairesine yatırmak,
- m) TFF'ye tescil ettirdikleri iç yönetmeliklerini ve/veya disiplin talimatlarını, sözleşmenin imzalandığı tarihte veya en geç bunların TFF'ye tescil ettirildiği tarihte imza karşılığında sağlık ekibi çalışanına teslim veya noter aracılığı ile tebliğ etmek, ile yükümlüdürler.

2.1.4. Sağlık Ekibi Çalışanlarının Kulüplere Karşı Yükümlülükleri (Md. 6)

Profesyonel kulüplerle sözleşme imzalamış lisanslı takım doktorları, performans uzmanları (tıbbi antrenman ve egzersiz uzmanları), fizyoterapistler, masörler, beslenme uzmanları ve psikolojik performans danışmanları;

- a) Kulüp sağlık yapılanmasının temel hizmet alanlarındaki görevleri uygulamak,
- b) Sözleşmeyle bağlı oldukları kulübün takımında yer alan futbolcuların; kamplar, antrenmanlar, seyahatler ve müsabakalar sırasındaki tüm sağlık kontrollerini yapmak, meydana gelebilecek sakatlık ve benzeri sağlık sorunlarına müdahale etmek, bunların önlenmesi için gerekli tedbirleri almak, tedavi için azami gayret sarf etmek, psikolojik sorunlarını çözmesinde yardımcı olmak, işine konsantrasyonunu artırmak, beslenmesini düzenlemek, performanslarını değerlendirmek, performans artırıcı tedbirler almak,
- c) TFF'ye, müsabaka görevlilerine, futbolculara, yöneticilere kulüplere ve diğer kişilere karşı disiplin ihlali meydana getirmekten kaçınmak,
- d) TFF mevzuatına ve diğer hukuk kurallarına uygun hareket etmek,
- e) TFF Sağlık Kurulu'nun belirleyeceği esaslar doğrultusunda performans ve sağlık konusunda gerekli bilgi paylaşımına uygun zeminde hareket etmek,
- f) Kulübün izni veya sözleşmede özel hüküm bulunmaksızın aynı anda birden fazla kulüpte çalışmamak,
- g) TFF tarafından bildirilen eğitim programları, toplantı ve sınavlara katılmak,
- h) Sağlık ekibinin hiyerarşik düzeni içerisinde kulüp sağlık kurulu başkanının, başkanın olmadığı durumlarda ise takım doktorunun talimatlarına uygun hareket etmek,
- i) Kendisine teslim edilen araç, gereç ve sıhhi yardım malzemelerinin bakım ve muhafazasını yapmak ile yükümlüdürler.

2.1.5. Kulüplerin Yapabileceği Sağlık ve/veya Bilimsel İşbirliği Protokolleri (Md.7)

- Sağlık ekip ve hizmetleri konusunda bir sağlık kuruluşundan destek alan kulüpler, ekip ve hizmet konusunda aldıkları destekleri işbirliği protokolünün ilgili maddelerinin asıllarını veya nüshalarını en geç 1 hafta içerisinde TFF'ye sunmak zorundadırlar.
- Sağlık ekibinin kurulması, sağlık ve performans hizmetleri konusunda, bilimsel işbirliği protokolü yaparak üniversitelerden destek alan kulüpler, işbirliği protokolünün ilgili maddelerinin asıllarını veya nüshalarını en geç 1 hafta içerisinde TFF'ye sunmak zorundadırlar.

2.1.6. Sağlık Ekibi Çalışanlarına Ödenen Ücret ve Sözleşme

Türkiye Futbol Federasyonu, Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı 9., 10. ve 11. maddeleri; sağlık ekibi çalışanlarına ödenen ücretleri, kulüp ile sağlık ekibi çalışanı tip sözleşmesinin tescili ve bu sözleşmenin karşılıklı olarak sona erdirmeye alanlarını düzenlemiştir. Ücret, sözleşmede belirlenmesi zorunlu olan ve sağlık ekibi çalışanlarına **aylık asgari ücret tutarının altında olmamak kaydıyla** ödenen tutardır. Sözleşmede aylık ücrete ek olarak transfer ücreti ve primler de belirlenebilir. Sağlık Ekibi Çalışanı Tip Sözleşmesinin tescili için; Taraflarınca imzalanmış, süresi ve sağlık ekibi çalışanına ödenecek ücreti içeren Sağlık Ekibi Çalışanı Tip Sözleşmesi ve TFF tarafından istenecek diğer belgelerin, TFF'ye ibrazı zorunludur. Karşılıklı sona erdirmenin kayıtlara işlenebilmesi için buna ilişkin sözleşmenin;

- a) Kulübü temsile yetkili kişileri belirleyen noter tasdikli imza sirküleri,

b) Sağlık Ekibi Çalışanının veya vekilinin, imza tarihinden en geç 10 gün önce düzenlenmiş ve ilgili kulüple yapacağı sona erdirme sözleşmesinde kullanılacağına ilişkin açıklamayı da içeren noter tasdikli imza beyannamesi belgelerle birlikte TFF'ye ibrazı zorunludur (Türkiye Futbol Federasyonu, Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı, Haziran 2009).

Tablo 4. Liglere Göre Kulüplerde Çalıştırılması Zorunlu Sağlık Personeli

Ligler	Doktor	Performans Uzmanları	Fizyoterapistler	Masörler	Beslenme Uzmanları	Psikolojik Performans Danışmanları
Süper Lig	1	1	1	1	1	1
TFF 1. Lig	1	1	1	1	1	1
TFF 2. Lig	1	-	-	1	-	-
TFF 3. Lig	1	-	-	1	-	-
Amatör Lig	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Türkiye Futbol Federasyonu, Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı, Haziran 2009

3. Materyal

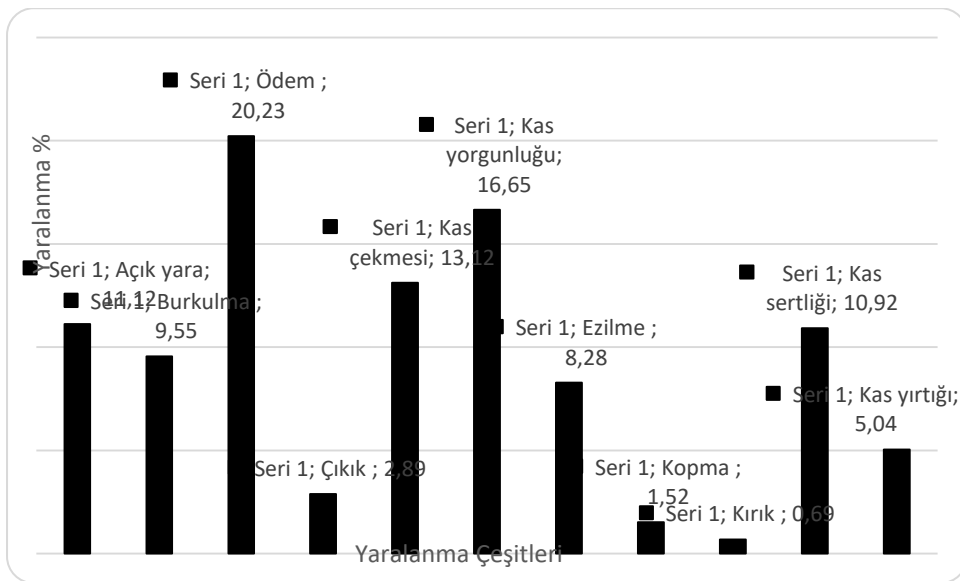
Bu çalışma; 2014-2015 Türkiye Spor Toto Süper Liginde mücadele eden 18 takımın bir sezonda asgari sağlık harcamalarını belirlemek için yapılmıştır. Türkiye Spor Toto Süper Ligi 18 takımın yarıştığı ve 10 ay süren bu organizasyondur. 2014-2015 Türkiye süper liginde toplam 817 sporcuya lisans çıkarılmıştır (<http://www.tff.org> ET: 19.08.2016). 312 sporcu bu ligde hiç oynamadan kiralık olarak yada A-2 ve U-21 takımlarına gönderilmiştir. Bu ligde 505 sporcu oynamıştır. Bu çalışmada ligde oynayan 469 sporcunun yaralanma insidansı tespit edilmiştir (Bakınız Tablo 5). Sonuç olarak çalışmamız ana kütlenin yaklaşık %93'ünü temsil etmektedir.

Bu çalışmada takımların maçlara hazırlık ve müsabaka dönemlerinde sağlık ekibi ve futbolculara yapılan sağlık harcamalarının minimum maliyeti belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın yöntemi olarak; Türkiye Spor Toto Süper Liginde faaliyet gösteren **bir** kulübün sağlık harcamaları gider kayıtları üzerinden tespit edilmiştir. Bu giderler Türkiye Futbol Federasyonunun (TFF) kulüplere zorunlu olarak çalışması gereken sağlık ekibinin (Bakınız Tablo 4) maaş-SGK primleri, futbolcu sağlık kontrol giderleri, sporcuların antrenman ve maçlarda kullandıkları medikal malzeme gideri ve sporcu tedavi ücretlerini kapsamaktadır.

Tablo 5. Takımların Yaralanma/Sakatlanma Türü ve Sayıları

Takımlar	N sayısı	YARALANMALAR											TOPLAM
		Açık yara	Burkulma	Ödem	Çıkık	Kas çekmesi	Kas yorgunluğu	Ezilme	Kopma	Kırık	Kas sertliği	Kas yırtığı	
1	26	13	13	26	3	21	15	16	1	1	12	1	122
2	27	10	13	21	2	12	22	6	2	2	13	10	113
3	27	12	6	22	4	11	13	11	3	1	8	7	98
4	24	8	10	19	3	12	18	6	1	1	11	6	95
5	26	8	14	22	2	16	19	9	2	0	11	6	109
6	27	16	10	26	6	16	19	18	2	1	11	4	129
7	32	17	11	28	3	17	27	9	2	1	19	9	143
8	25	14	11	23	2	17	18	10	2	0	14	5	116
9	25	15	11	24	2	19	20	11	1	2	16	2	123
10	26	10	13	20	2	10	20	4	1	1	12	9	102
11	25	16	7	22	3	17	20	5	3	0	15	4	112
12	25	14	10	23	5	14	17	10	2	0	14	4	113
13	24	11	11	20	2	11	16	6	1	0	11	6	95
14	26	16	11	24	2	15	20	11	1	1	9	5	115
15	24	10	11	19	4	15	16	7	1	0	14	6	103
16	25	11	13	23	4	16	19	11	2	1	11	6	117
17	28	15	10	26	4	16	21	8	2	1	14	7	124
18	27	11	10	25	6	13	20	11	2	1	8	6	113
Toplam	469	227	195	413	59	268	340	169	31	14	223	103	2042

Tablo 6. Yaralanmaların Türüne Göre Dağılım Yüzdeleri

4. Metodoloji

Takımların zorunlu sağlık giderleri ve tedavi giderlerinin bulunmasında piyasa değerleri referans noktası olarak alınmıştır. İlk olarak verisi elde edilen takımın zorunlu sağlık giderleri o yılın ortalama kuru (2,87) dikkate alınarak Euro çevrilmiş ve daha sonra verisi olan takımın piyasa değerine bölünerek bir katsayı elde edilmiştir. Bu katsayı ile diğer takımların piyasa değerleri çarpılarak her bir takımın zorunlu sağlık giderleri Euro cinsinden bulunmuştur. Daha sonra bulunan bu Euro cinsinden değerler o yılın ortalama kuru ile çarpılarak her bir takımın TL cinsinden zorunlu sağlık giderleri bulunmuştur.

Tedavi giderlerinin bulunmasında da ilk olarak verisi elde edilen takımın tedavi giderleri o yılın ortalama kuru ile Euro'ya çevrilmiş ve daha sonra verisi elde edilen takımın piyasa değerine bölünerek bir katsayı elde edilmiştir. Bu katsayı ile her bir takımın piyasa değerleri çarpılarak Euro cinsinden bir tedavi gideri bulunmuş, daha sonra da o yılın ortalama kuru ile çarpılarak TL cinsinden ham tedavi giderleri bulunmuştur. Bu ham giderler daha sonra yaralanma rasyosu ile çarpılarak her bir takımın TL cinsinden tahmini tedavi giderleri bulunmuştur. Yaralanma rasyosu ise her bir takımın sakatlık/yaralanma sayısı verisi elde edilen takımın sakatlık/yaralanma sayısına bölünerek elde edilmiştir.

5. Bulgular

Bu çalışmada ile Türkiye Spor Toto Süper Liginde faaliyet gösteren tüm kulüplerin sağlık harcama maliyetini bulmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Türkiye Spor Toto Süper Liginde faaliyet gösteren bir kulübün sağlık harcamaları örnek alınmıştır. Harcama maliyetinin bulunmasında TFF zorunlu sağlık harcamaları üzerinden hesaplamalar yapılmıştır. Bu nedenle TFF bir kulübün en az sağlık personeli sayısı olarak;1 Performans Antrenörü/ Performans Uzmanı,1 Beslenme Uzmanı, 1 Psikolojik Performans Danışmanı, 1 Masör, 1 Fizyoterapist ve 1 Doktor toplam 6 kişidir.

Sağlık harcamaları gider kayıtları üzerinden tespit edilen kulübün bir aylık sağlık personel gideri; SGK primi dâhil yaklaşık 28.000 Euro kadardır. Sezon öncesi test giderleri, (Sponsor olan sağlık kuruluşlarının katkısı hariç), ameliyat ve tedavi giderleri, medikal malzeme gideri, ara dönemde transfer olan sporcuların sağlık test giderleri olmak üzere yıllık toplam 312.000 Euro medikal malzeme ve sporcu tedavi gideri olmak üzere, bir yıllık sağlık gideri toplamı, kulübün personel giderleri ile beraber (334.500 Euro) yaklaşık 646.500 Euro olarak belirlenmiştir.

Türkiye Spor Toto Süper Ligi 2014-2015 futbol sezonunda meydana gelen yaralanma oranlarına bakıldığında antrenman içinde yaralananların % 20.3'ü ısınmada, % 43.8'u teknik-taktik çalışmalarında, % 31.6'sı kondisyon çalışmalarında, % 4.3'ü ise diğer yapılan çalışmalarda yaralanırken, maçlarda yaralananların oranları % 19.2'si ısınmada, % 37.5'i ilk yarı, % 43.3'ü ise ikinci yarıda yaralanmıştır. Antrenman ve maç içerisinde mücadele gerektirmeden yaralanma oranı toplam % 36.4 dür. Yaralanan futbolcular yaralanma sonrası % 43.1'i oyundan çıkarken % 56.9'u tedaviden sonra oyuna devam ettiğini belirtmişlerdir. Futbolcuların yaralanmalarına ilk müdahaleyi doktorlar tarafından yapıldığını, sonrasında tedavilerini ise doktor, fizyoterapist ve spor masörlerinin yaptığını belirtmişlerdir. Yaralanma sonrası futbolcular % 95.5'i kulüp, % 4.5'i hastanede tedavi gördüklerini belirtmişlerdir.

Yapılan araştırmaya göre yaralanan futbolcuların en fazla % 35.2 ile 2-7 gün arasında spordan uzak kaldığı, % 34.8'i 8-14gün spordan uzak kalmışlardır. En az ise % 0.5 ile 4-6 ay spordan uzak kaldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. 2014-2015 Spor Toto Süper Lig Süleyman Seba Sezonu'nda Oynayan Takımların Sağlık Giderleri

Zorunlu Sağlık Giderleri (Euro)	Yaralanma/Sakatlanma Giderleri (Euro)	Toplam Sağlık Giderleri Euro	
1.175.071	1.134.635	2.309.706	1. Takım
886.979	1.055.803	1.942.782	2. Takım
647.291	528.031	1.175.322	3. Takım
556.690	523.632	1.080.322	4. Takım
363.404	287.374	650.778	5. Takım
334.495	311.847	646.346	6. Takım
198.961	187.146	386.107	7. Takım
273.404	216.204	489.608	8. Takım
186.276	181.416	367.692	9. Takım
131.394	112.654	244.049	10. Takım
204.636	195.891	400.527	11. Takım
281.950	239.390	521.341	12. Takım
1527.59	156.404	309.163	13. Takım
291.097	312.580	603.678	14. Takım
235.014	213.233	448.247	15. Takım
168.583	171.201	339.784	16. Takım
133.731	125.790	259.521	17. Takım
251.038	259.116	510.154	18. Takım
6.472.774 (%51,03)	6.212.345 (%48,97)	12.685.120	Toplam

Not: Hesaplamalarda virgülden sonraki rakamlar en yakın sayıya tamamlanmıştır

6. Tartışma ve Sonuç

Tüm Dünya'da futbol, 2014 yılı itibariyle 30 Milyar Euro civarında bir parasal büyüklük oluştururken, bu diğer sektörlerle etkileşimi ile futbolun 270-300 Milyar Euro'luk bir pastayı, paylaştığı söylenebilir. 2014 yılı itibariyle gelirlerinde yüzde 24 artış sonrası 551 milyon Euro ile Türkiye Süper Ligi Avrupa ligleri sıralamasında 7. sırada bulunmaktadır (Deloitte Sports Business Group, 2014, s. 6).

2014-2015 Süleyman Saba Türkiye Spor Toto Süper Liginde faaliyet gösteren bir kulübün bir yıllık sağlık gideri: **12.685.120 Euro** olarak hesaplanmıştır. 2014-2015 sezonu Türkiye Spor

Toto Süper Liginde yer alan 18 takımın piyasa değerleri ise 970.870.000 € dur (<http://www.fotomac.com.tr>). Takımların değeri üzerinden yapılan sağlık harcamalarının % 1,31 oranına karşılık gelmektedir. Farklı ülkelerde futbol sağlığı harcamalarına bakıldığında; İsviçre ulusal kaza sigorta şirketi verilerine göre 2003 yılında İsviçre’de futbol yaralanmalarına harcanan 1 yıllık toplam sağlık giderinin 145 milyon İsviçre Frank (yaklaşık 130 milyon USD) ve 500.000 iş günü kaybı tespit edilmiştir. İngiltere futbol liglerinde 1999-2000 sezonunda futbol yaralanma maliyeti 118 milyon USD olarak tespit edilmiştir (Junge, 2011:57-63). Avustralya’da yapılan bir sezonda futbol yaralanma maliyet çalışmasında 37,317,029.29 AUD \$ kadar yüksek maliyetlere yol açtığı tespit edilmiştir (Gouttebauge, vd. 2016).

2014-2015 Süleyman Saba Türkiye Spor Toto Süper Liginde faaliyet gösteren 469 profesyonel futbol oyuncusunun sezon boyunca 2042 yaralanmaya maruz kaldığı (her bir sporcu ortalama 4.35 yaralanma) tespit edilmiştir. Bu sezonda futbolcuların toplam % 54.8’i (38.2) en az bir maça çıkmadığı tespit edilmiştir. İngiltere’de 91 profesyonel futbol takımında 2 sezonda, ortalama 24.2 gün spordan uzak kaldıkları, %78’i en az bir maça çıkmadığı, toplamda 6030 yaralanma meydana geldiği ve bir sezonda oyuncu başına 1.3 yaralanma gerçekleştiği bulunmuştur (Hawkins, vd. 2001: 43-47). Yaralanmalar nedeniyle; sağlık harcamalarının artışı, oyuncuların oynamaması sonucu kulüp gelirlerinin azalması, aynı zamanda sakat futbolcuların bonservis bedellerinin düşüşü, kulüp başarısının azalması gibi ekonomik kayıplar söz konusu olacaktır (Woods, vd. 2002:436-41).

Çok sayıda sporcunun sağlığını direk ilgilendiren, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla her geçen gün artan profesyonel futbolun en önemli bileşenlerinden biri olan “sporcu sağlığı” uygulamalarıyla ilgili çalışmaların az oluşu dikkat çekicidir. Ülkemizde milyon Euro harcanarak transfer edilen sporcuların sağlık giderlerinin az olması sporcu sağlığı açısından kaygı vericidir. Bu veriler profesyonel spor-spor yaralanması (kaçınılmaz) birlikteliğini çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. Bu noktada sporda, sporcu yaralanmaları için de profesyonel yaklaşımın şart olduğu ve bunun getirdiği bir takım düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu rahatlıkla söylenebilir. Sporcuların spor yaşantıları çok kısa bir zamanı kapsamaktadır. Bu nedenle sporcu sağlığı konusunda hissedilen eksiklerin giderilmesi için mevcut yasal düzenlemelerin güncelleştirilmesi ve denetleme mekanizmalarının etkili duruma getirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

1. Aktaş, H, & Mutlu, S. (2016). Futbolda Finansal Sürdürülebilirlik Kapsamında “Finansal Fair Play Başa Baş Kuralı” ve Beşiktaş Futbol Kulübü Üzerinde Bir Uygulama. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2).
2. Aydın, A. D. & Turgut, M. & Bayırlı, R. (2007). Spor kulüplerinin halka açılmasının Türkiye’de uygulanan modeller açısından incelenmesi. *Ticaret ve turizm eğitim fakültesi dergisi*, , 1: 59-70.
3. Deloitte Sports Business Group. (2016). *Annual Review of Football Finance*, İngiltere, Haziran, 2014, s. 6. (<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Audit/gx-deloitte-football-money-league-2014.pdf> ET: Kasım 2016)

4. Devecioğlu, S. & Çoban, B. (2003). Türkiye’de Profesyonel Futbolun Finansı. *Spor Araştırmaları Dergisi*, 7(3): 1-8
5. Gouttebarga, V. & Schwab, B.A.H. & Vivian, A. & Kerkhoffs, G.M.M.J. (2016). Injuries, matches missed and the influence of minimum medical standards in the A-league professional football: a 5-year prospective study. *Asian journal of sports medicine*, 7(1).
6. Güngör, A. (2014). *Futbol Endüstrisinde Sportif Başarı ile Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Analizi ve Türkiye Uygulaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
7. Hawkins, R.D. & Joanna, H.M.A. & Wilkinson, C. & Hodson, A. & Gibson, M. (2001). The association football medical research programme: an audit of injuries in professional football, *British Journal of Sports Medicine*; 35 :43-47.
8. İnan, T. (2007). *Türkiye’deki Futbol Kulüplerinin Gişe Gelirlerini Arttırmaya Yönelik Uygulamaların İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
9. Junge, A. & Lamprecht, M. & Stamm, H. & Hasler, H. & Bizzini, M. & Tschopp, M. & Harald, R. & Dipl, P. & Heinz, W. & Chris, C. & Dvorak, J. (2011). Country wide campaign to prevent soccer injuries in Swiss amateur players. *The American journal of sports medicine*, 39(1), 57-63.
10. Kamuyu Aydınlatma Platformu. [Çevrim-içi: <http://www.kap.org.tr/>], Erişim Tarihi: 18.09.2014.
11. TransferMarkt. (2014) <http://www.transfermarkt.com.tr/vereinsstatistik/wertvollstemannschaften/marktwertetop>] E T: 17.09.2014.
12. Türkiye Futbol Federasyonu, (2009). *Sağlık Ekiplerinin Yapılanmaları ve İşleyişleri Talimatı*. Haziran, Ankara.
13. Türkiye Futbol Federasyonu Sezonu, (2014). *Spor Toto Süper Lig Müsabakaları Statüsü*, 14 Temmuz 2014, Ankara.
14. Woods, C. & Hawkins, R. & Hulse, M. & Hodson, A. (2002) The Football Association Medical Research Programme: An audit of injuries in professional football-analysis of preseason injuries, *British Journal of Sports Medicine*; 36:436-41.
15. <https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/958-galatasaray-sportif-sinai-ve-ticari-yatirimlar-a-s> ET: 18.09.2014
16. <http://www.fotomac.com.tr/multimedya/galeri/superlig/super-lig-ekiplerinin-201415-sezonu-piyasa-degeri?page=3> ET: 16. 10. 2016
17. http://tr.eurosport.com/futbol/super-lig/2015-2016/galatasarayin- taraftarlari-da-sampiyon_ sto4812938/ story.shtml ET: 25.11.205

18. <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=285&ftxtID=20612> ET: 17.05.2014
19. http://www.ajansspor.com/habergaleri/1/3403/55658_10_turkiye_super_lig.html#habergaleri ET: 25.11.2015
20. <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=285&ftxtID=21173> ET: 08.04.2015
21. http://www.tcmb.gov.tr/kurlar/201406/Jun_tr.html ET: 08.10.2016
22. <http://www.tff.org/Resources/TFF/Auto/c9dbcee91cc04122971eed20e100d35e.pdf> ET: 08.10.2016
23. <http://www.fotomac.com.tr/multimedya/galeri/futbol/iste-super-lig-takimlarinin-degeri-1437665070?tc=30&page=5> ET: 16. 10. 2016
24. <http://www.tff.org/Default.aspx?pageId=164> ET: 19.08.2016.